

УДК 342.9

DOI 10.32782/2523-4269-2025-90-47-53

Захарченко Андрій Миколайович,

доктор юридичних наук, професор
завідувач науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад
(Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6359-2475>

Тарасенко Олег Сергійович,

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
проректор
(Національна академія внутрішніх справ, м. Київ)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3179-0143>

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРИМУСОВОГО ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ І ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

У статті представлено аналіз правової основи примусового припинення діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону. Акцентовано увагу на неоднороззначності судової практики розгляду справ за позовами органів місцевого самоврядування про примусовий розпуск громадських формувань, які не виконують свої статутні завдання. За підсумками дослідження обґрунтовано пропозиції з удосконалення правової регламентації примусового припинення діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону.
Ключові слова: громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону, громадське об'єднання, суд, припинення діяльності, примусовий розпуск, заборона, Національна поліція України, орган місцевого самоврядування.

Постановка проблеми. Серед багатьох учасників суспільних відносин, що виникають у сфері забезпечення громадської безпеки й порядку, особливе місце належить громадським формуванням з охорони громадського порядку та державного кордону. Такі формування створюються як громадські об'єднання зі спеціальним правовим статусом, що діють із метою сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України в запобіганні та припиненні кримінальних і адміністративних правопорушень, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха тощо. Разом із тим іноді трапляються ситуації, коли зареєстровані громадські формування фактично не виконують свої статутні завдання, у зв'язку із чим органи місцевого самоврядування за участю територіальних органів Національної поліції ініціюють розгляд питання щодо примусового припинення діяльності таких формувань у судовому

порядку. При цьому судова практика з вирішення цієї категорії справ є суперечливою, а положення законодавства, що регламентують такі відносини, – недостатньо чіткими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти правового регулювання діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону були предметом досліджень А. М. Долгополова [1], В. І. Московця [2], І. Б. Стахури [3], Я. М. Когута [4], А. М. Клочка [5], М. П. Гурковського, С. С. Єсімова [6] та інших представників юридичної науки. Зокрема, у наукових працях зазначених авторів розглянуто особливості правового статусу таких громадських об'єднань та наведено низку пропозицій щодо доопрацювання законодавства, яке регламентує їх діяльність.

Окремі проблемні питання, що виникають у зв'язку з примусовим припиненням діяльності вищевказаних громадських формувань, висвітлено в колективній монографії «Правові форми взаємодії органів

і підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку», підготовлений за участю автора цієї статті [7, с. 124–128]. Однак порушені питання потребують додаткового уточнення та більш детального опрацювання.

Зазначене вище свідчить про актуальність теми цієї статті.

Метою цієї статті є обґрунтування пропозицій з удосконалення правової регламентації примусового припинення діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону.

Виклад основного матеріалу. На цей час статтею 8 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» передбачено, що діяльність громадського формування з охорони громадського порядку та державного кордону може бути припинена шляхом примусового розпуску або саморозпуску відповідно до закону. У разі порушення громадським формуванням вимог законодавства щодо його діяльності, а також у разі засудження його уповноважених осіб за вчинення кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111-1 Кримінального кодексу України, за заявою реєструючого органу діяльність такого громадського формування може бути заборонена за рішенням суду у встановленому законом порядку. Суд розглядає заяву реєструючого органу про заборону діяльності громадського формування і приймає відповідне рішення у термін до 30 днів з моменту надходження заяви до суду [8].

Наведені вище положення частково продубльовано в пунктах 52–53 Типового статуту громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2000 р. № 1872 [9].

Поряд із цим аналіз правозастосовної практики свідчить, що в низці випадків виконавчі органи місцевих рад з урахуванням інформації, одержаної від територіальних органів Національної поліції, звертаються до суду з позовними заявами про припинення діяльності певних громадських формувань шляхом примусового розпуску. В обґрунтуванні позовних вимог вказується, зокрема, що громадські формування фактично не здійснюють статутну діяльність; відсутні за юридичною адресою; не звітують органам поліції та місцевого самоврядування про свою діяльність; не взаємодіють з територіальними органами поліції, тобто існують лише формально [10; 11; 12].

Вивчення судових рішень щодо відповідної категорії справ дає змогу констатувати, що під час вирішення таких справ суди керуються протилежними правовими позиціями.

Перша з цих позицій полягає в тому, що вказані вище обставини (нездійснення статутної діяльності, відсутність за юридичною адресою тощо) визнаються судом достатніми підставами для прийняття рішення про припинення діяльності громадських формувань [10; 11; 12 та ін.].

Друга позиція, навпаки, полягає у констатації відсутності встановлених законом підстав для примусового розпуску громадських формувань. Обґрунтовуючи цю позицію, суди посилаються на положення Закону України «Про громадські об'єднання», згідно з якими:

1) забороняються утворення і діяльність громадських об'єднань, мета (цілі) або дії яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституцій-

ного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення, пропаганду російської імперської політики та її символіки, комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки, порушення рівноправності громадян залежно від їх раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками; поширення відомостей, що містять виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, у тому числі шляхом представлення збройної агресії Російської Федерації проти України як внутрішнього конфлікту, громадянського конфлікту, громадянської війни, заперечення тимчасової окупації частини території України; пропаганду російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну (ч. 1 ст. 4);

2) громадське об'єднання може бути заборонено судом за позовом уповноваженого органу з питань реєстрації у разі виявлення ознак порушення громадським об'єднанням вимог статей 36, 37 Конституції України, статті 4 цього Закону, а також у разі засудження його уповноважених осіб за вчинення кримінального правопорушення проти основ національної безпеки України, передбаченого статтею 111-1 Кримінального кодексу України (ч. 1 ст. 28);

3) інші підстави для заборони діяльності громадського об'єднання, крім зазначених у частині першій статті 28 цього Закону, не допускаються (ч. 5 ст. 28) [13; 14; 15].

У контексті наведеного вище вбачається, що із застосуванням першої із зазначених позицій суди фактично ототожнюють такі поняття, як «припинення діяльності громадського формування шляхом примусового розпуску» та «заборона діяльності громадського формування». Однак таке ототожнення не повною мірою корелюється з положеннями статті 25 та ч. 1 статті 28 Закону України «Про громадські об'єднання», із змісту яких випливає, що припинення діяльності громадського об'єднання є наслідком заборони громадського об'єднання. У цьому ракурсі заслуговує на увагу зміст ухвали Київського окружного адміністративного суду про відкриття спрощеного провадження у справі № 320/31025/24, згідно з якою суд витребував від позивача нормативне обґрунтування вибраного способу захисту у вигляді *припинення* діяльності відповідача з огляду на положення частини другої статті 8 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», якими визначено, що за рішенням суду може бути *заборонена* (а не *припинена*) діяльність громадського формування [16].

Слід також відзначити, що із застосуванням вищезгаданої позиції суди виходять з того, що наявне в ч. 2 статті 8 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» словосполучення «у разі порушення громадським формуванням вимог законодавства щодо його діяльності» охоплює, зокрема, й невиконання громадським формуванням передбачених Законом завдань. Однак у разі

зіставлення з ч. 5 ст. 28 Закону України «Про громадські об'єднання» (згідно з якою «інші підстави для заборони діяльності громадського об'єднання, крім зазначених у частині першій цієї статті, не допускаються») правильність такої позиції може ставитися під сумнів.

Поряд із цим друга з розглянутих позицій хоч формально й відповідає положенням законодавства (базується на їх буквальному тлумаченні), проте не забезпечує державі й органам місцевого самоврядування можливості припинити громадське формування (як юридичну особу) у тих випадках, коли останнє фактично не здійснює статутну діяльність.

Окрім протиріч, зазначених вище, у судовій практиці наявні й суперечливі підходи до вирішення питання щодо кола суб'єктів, які уповноважені звертатися до суду з позовом про заборону (примусовий розпуск) громадського формування. Так, згідно з положеннями ч. 2 ст. 8 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» та ч. 1 ст. 28 Закону України «Про громадські об'єднання» такий позов має подавати реєструючий орган (уповноважений орган з питань реєстрації). Застосовуючи ці положення, в одних випадках суди задовольняють відповідні позови органів місцевого самоврядування, виходячи з того, що згідно з чинним раніше законодавством ці органи здійснювали реєстрацію громадських формувань [12; 17]. В інших випадках за аналогічних обставин суди посилаються на чинну редакцію Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», якими визначено, що суб'єктом державної реєстрації стосовно громадських об'єднань є територіальні органи Міністерства юстиції України [18]. Спираючись на це, суди наголошують, що вказана правова норма надає таке повноваження саме реєструючому органу, а не органу, який реєстрував в минулому. Орган місцевого самоврядування не є тим уповноваженим реєструючим органом, який станом на дату звернення до суду з позовом наділений повноваженнями реєструвати діяльність громадських об'єднань, тому в органу місцевого самоврядування відсутнє право подання позову про примусовий розпуск громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону відповідно до статті 8 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [19; 20].

У зв'язку з виникненням таких проблем у правозастосовній практиці Кабінетом Міністрів України внесено на розгляд Верховної Ради України проект Закону про внесення змін до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» (реєстр. № 11061 від 04.03.2024), що спрямований на врегулювання порушених питань. Згідно із цим законопроектом статтю 8 зазначеного Закону пропонується викласти в новій редакції, яка передбачатиме, що діяльність громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону може бути припинено на підставі рішення суду про примусовий розпуск (ліквідацію) в порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України, або шляхом саморозпуску. У разі невиконання завдань, визначених цим Законом, чи порушення громадським формуванням вимог законодавства України територіальний орган Національної поліції або орган Державної прикордонної служби України має право звернутися з адміністративним позовом про примусовий розпуск (ліквідацію) цього громадського формування в порядку

адміністративного судочинства. Суд розглядає позов про примусовий розпуск (ліквідацію) громадського формування і приймає відповідне рішення у термін до 30 днів з моменту надходження заяви до суду. При цьому в пояснювальній записці до законопроекту таку пропозицію обумовлено тим, що стаття 3 Закону передбачає обмежені можливості для реєструючого органу своєчасно виявляти порушення громадськими формуваннями вимог законодавства України, а в разі звернення реєструючого органу до суду з відповідними позовними заявами процедура є невиправдано тривалою [21].

Загалом визнаючи обґрунтованість основної ідеї, закладеної в цьому законопроекті, варто водночас звернути увагу на деякі дискусійні аспекти.

Зокрема, за змістом законопроекту підставами для звернення з адміністративним позовом про примусовий розпуск (ліквідацію) громадського формування визначено: 1) невиконання громадським формуванням завдань, визначених Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»; 2) порушення громадським формуванням вимог законодавства України.

У зв'язку з наведеним спадає на думку, що формулювання «порушення громадським формуванням вимог законодавства України» є надто загальним і створює підґрунтя для застосування суб'єктивного підходу до вирішення відповідного питання. Буквальне тлумачення цього словосполучення дає змогу вважати, що воно охоплює будь-які (навіть малозначні) порушення законодавства, включно з тими, що стосуються внутрішньої організаційної діяльності формування. Водночас є очевидним, що вчинення будь-якого правопорушення навряд чи може бути достатньою підставою для примусового розпуску (ліквідації) громадського формування.

Зважаючи на це, для досягнення більшої правової визначеності стосовно зазначеного питання можна запропонувати закріплення дещо іншої підстави – вчинення дій, що суперечать меті діяльності та завданням громадського формування. Вбачається, що така підстава охоплюватиме лише грубі порушення, у разі вчинення яких подальше функціонування громадського формування стає недоцільним як таке, що не відповідає інтересам суспільства.

Ще один дискусійний аспект відображений у висновку Головного науково-експертного управління апарату Верховної Ради України, яке висловило незгоду із запропонованим у законопроекті варіантом визначення кола органів, що можуть звернутися з адміністративним позовом про примусовий розпуск (ліквідацію) громадського формування. Як зазначено у висновку, незважаючи на те, що саме органи Національної поліції та Державної прикордонної служби України уповноважені контролювати діяльність громадських формувань, необхідно враховувати специфіку цих формувань. Адже такі громадські формування створюються для допомоги місцевим органам та іншим органам державної влади, правоохоронним органам у здійсненні певних функцій з охорони громадського порядку і державного кордону в межах визначеної території здебільшого разом із поліцейськими або співробітниками Державної прикордонної служби України, проте вони не є підрозділами цих органів (див. ст. 1 Закону). І тому згідно із чинними приписами Закону повноваженнями з координації діяльності цих органів наділені також місцеві органи – місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування (див. ст. 3, 16 Закону в редак-

ції проекту), а не тільки органи Національної поліції і Державної прикордонної служби України. Крім того, таке повноваження територіального органу Національної поліції або органу Державної прикордонної служби України, як звернення з адміністративним позовом про примусовий розпуск (ліквідацію) цього громадського формування, є неспецифічним для цих органів повноваженням. Отже, наділення цих органів вказаними повноваженнями потребуватиме наявності персоналу для виконання цієї діяльності [22].

З огляду на викладене вище можна запропонувати альтернативний варіант врегулювання порушеного питання, який передбачатиме, що за наявності вищевказаних підстав адміністративний позов про примусовий розпуск (ліквідацію) громадського формування має подавати виконавчий орган ради, на території якої зареєстровано громадське формування. Такий варіант дасть змогу підвести законодавче підґрунтя під уже існуючу практику і відповідатиме правовому статусу виконавчих органів місцевих рад як органів загальної компетенції, що охоплює, зокрема, вирішення питань стосовно забезпечення законності і правопорядку на відповідній території. Водночас такий варіант не позбавляє територіальні органи Національної поліції або органи Державної прикордонної служби України можливості звернутися до органів місцевого самоврядування з ініціативою щодо подання відповідного позову і за потреби взяти участь у судовому розгляді у статусі третьої особи (як це іноді відбувається зараз).

Поряд із цим під час дії воєнного стану в разі утворення у визначених законом випадках військових адміністрацій населених пунктів відповідні повноваження органів місцевого самоврядування можуть здійснюватися військовою адміністрацією населеного пункту (як це передбачено ч. 2 ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [23]).

Продовжуючи аналіз, потрібно також звернути увагу на те, що, на відміну від чинної редакції статті 8 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», вищевказаний законопроект не містить згадки про можливість заборони громадського формування за позовом уповноваженого органу з питань реєстрації у разі виявлення підстав, передбачених ч. 1 ст. 28 Закону України «Про громадські об'єднання». Зі свого боку розділ IV Закону України «Про громадські об'єднання» не містить положень щодо можливості прийняття у визначених законодавством випадках рішення суду про примусовий розпуск (ліквідацію) громадського об'єднання за позовом органу місцевого самоврядування. Залишення такої неузгодженості між загальними нормами Закону України «Про громадські об'єднання» та спеціальними нормами Закону України «Про участь громадян в охо-

роні громадського порядку і державного кордону» може спричинити додаткові ускладнення під час вирішення питань, що стосуються примусового припинення діяльності вищевказаних громадських формувань за різними підставами.

Наведене вказує на доцільність додаткового внесення до цих законів взаємоузгоджених (кореспондуючих) положень, які передбачатимуть можливість примусового припинення діяльності громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону за рішенням суду шляхом: 1) примусового розпуску (ліквідації) – за позовом уповноваженого органу місцевого самоврядування; 2) заборони громадського формування – за позовом уповноваженого органу з питань реєстрації. При цьому, як відзначалося вище, сукупність підстав для подання таких позовів у першому та другому випадку є неоднаковою.

Висновки. На основі проведеного дослідження для вдосконалення правової регламентації примусового припинення діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону можна запропонувати закріплення правил, які передбачатимуть, що примусове припинення діяльності таких громадських формувань здійснюється:

1) за рішенням суду про примусовий розпуск (ліквідацію) громадського формування, що приймається за позовом уповноваженого органу місцевого самоврядування в разі: а) невиконання громадським формуванням завдань, визначених Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»; б) вчинення дій, що суперечать меті діяльності та завданням громадського формування;

2) за рішенням суду про заборону громадського формування, що приймається за позовом уповноваженого органу з питань реєстрації у разі виявлення підстав, визначених частиною першою статті 28 Закону України «Про громадські об'єднання».

Реалізація таких пропозицій потребуватиме внесення відповідних змін до законів України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», «Про громадські об'єднання» та Типового статуту громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2000 р. № 1872.

Поряд із цим аналіз правозастосовної практики вказує на потребу в більш детальній регламентації порядку здійснення координації та контролю діяльності таких громадських формувань з боку органів місцевого самоврядування, місцевих державних адміністрацій та органів Національної поліції (підрозділів Державної прикордонної служби України). Пошук оптимальних шляхів вирішення цього питання має бути предметом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Долгополов А. М. Організаційно-правові питання діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008. 18 с.
2. Москоvecь В. І. Правове регулювання діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2011. № 3. С. 79–86.
3. Стахура І. Б. Адміністративно-правові засади планування профілактичної роботи громадських формувань з охорони громадського порядку. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2013. Вип. 3. С. 282–291.
4. Когут Я. М. Роль громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону як суб'єктів поліцейської діяльності у сфері охорони громадського порядку в сучасних умовах. *Митна справа*. 2014. № 5 (2.1). С. 208–213.

5. Ключко А. М. Проблеми формування правових основ взаємодії органів Національної поліції, органів місцевого самоврядування та громадських формувань з охорони громадського порядку. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 3. С. 105–109.
6. Гурковський М. П., Єсімов С. С. Теоретичні засади правового статусу громадських об'єднань, які беруть участь в охороні громадського порядку та залучаються до територіальної оборони. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2023. № 3. С. 60–67.
7. Вітвіцький С. С., Захарченко А. М., Бобкова А. Г., Алфьоров С. М. Правові форми взаємодії органів і підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку : монографія. Київ : Алерта, 2024. 206 с.
8. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22.06.2000 № 1835-III (із змінами). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text> (дата звернення: 08.01.2025).
9. Про затвердження Типового статуту громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, описів зразків бланка посвідчення і наукової пов'язки члена такого формування : постанова Кабінету Міністрів України від 20.12.2000 № 1872 (із змінами). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1872-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 08.01.2025).
10. Рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 29 листопада 2024 р. у справі № 160/22570/24. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123402496> (дата звернення: 08.01.2025).
11. Рішення Одеського окружного адміністративного суду від 4 грудня 2024 р. у справі № 420/28090/24. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123517140> (дата звернення: 08.01.2025).
12. Рішення Львівського окружного адміністративного суду від 10 травня 2024 р. у справі № 380/23876/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118988105> (дата звернення: 08.01.2025).
13. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 № 4572-VI (із змінами). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення: 08.01.2025).
14. Рішення Харківського окружного адміністративного суду від 18 березня 2024 р. у справі № 520/9658/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117726185> (дата звернення: 08.01.2025).
15. Рішення Львівського окружного адміністративного суду від 23 липня 2024 р. у справі № 380/23043/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120576389> (дата звернення: 08.01.2025).
16. Ухвала Київського окружного адміністративного суду від 16 липня 2024 р. у справі № 320/31025/24. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120433300> (дата звернення: 08.01.2025).
17. Постанова Приморського районного суду м. Одеси від 12 грудня 2017 р. у справі № 522/10270/17. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71161759> (дата звернення: 08.01.2025).
18. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань : Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV (із змінами). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (дата звернення: 08.01.2025).
19. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 16 лютого 2023 р. у справі № 160/10251/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109027240> (дата звернення: 08.01.2025).
20. Ухвала Одеського окружного адміністративного суду від 5 серпня 2024 р. у справі № 420/23758/24. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120841669> (дата звернення: 08.01.2025).
21. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» (реєстр. № 11061 від 04.03.2024). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43800> (дата звернення: 08.01.2025).
22. Висновок Головного науково-експертного управління апарату Верховної Ради України на проект Закону про внесення змін до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» (реєстр. № 11061 від 04.03.2024). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: [blob:https://itd.rada.gov.ua/9da5dbbb-665d-48de-9fec-61253d57e1c2](https://itd.rada.gov.ua/blob/9da5dbbb-665d-48de-9fec-61253d57e1c2) (дата звернення: 08.01.2025).
23. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII (із змінами). *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 08.01.2025).

References

1. Dolhopolov, A.M. (2008). Orhanizatsiino-pravovi pytannia diialnosti hromadskykh formuvan z okhorony hromadskoho poriadku i derzhavnoho kordonu v Ukraini [Organizational and legal issues of the activities of public formations for the protection of public order and the state border in Ukraine]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv, 18 p. [in Ukrainian].
2. Moskovets, V.I. (2011). Pravove rehuliuвання diialnosti hromadskykh formuvan z okhorony hromadskoho poriadku v Ukraini [Legal regulation of the activities of public organizations for the protection of public order in Ukraine]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 3, 79–86 [in Ukrainian].
3. Stakhura, I.B. (2013). Administratyvno-pravovi zasady planuvannya profilaktychnoi roboty hromadskykh formuvan z okhorony hromadskoho poriadku [Administrative and legal principles for planning preventive work of public organizations for the protection of public order]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya yurydychna*, 3, 282–291 [in Ukrainian].
4. Kohut, Ya.M. (2014). Rol hromadskykh formuvan z okhorony hromadskoho poriadku ta derzhavnoho kordonu yak subiektiv politseiskoi diialnosti u sferi okhorony hromadskoho poriadku v suchasnykh umovakh [The role of public formations

for the protection of public order and the state border as subjects of police activity in the field of public order protection in modern conditions]. *Mytna sprava*, 5 (2.1), 208–213 [in Ukrainian].

5. Klochko, A.M. (2017). Problemy formuvannia pravovykh osnov vzaiemodii orhaniv Natsionalnoi politsii, orhaniv mistsevoho samovriaduvannia ta hromadskykh formuvan z okhorony hromadskoho poriadku [Problems of forming legal foundations for interaction between the National Police, local government bodies and public organizations for the protection of public order]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 3, 105–109 [in Ukrainian].

6. Hurkovskiy, M.P., & Yesimov, S.S. (2023). Teoretychni zasady pravovoho statusu hromadskykh obiednan, yaki berut uchast v okhoroni hromadskoho poriadku ta zaluchaiutsia do terytorialnoi oborony [Theoretical foundations of the legal status of public associations participating in the protection of public order and involved in territorial defense]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya yurydychna*, 3, 60–67 [in Ukrainian].

7. Vitvitskyi, S.S., Zakharchenko, A.M., Bobkova, A.H., & Alforov, S.M. (2024). Pravovi formy vzaiemodii orhaniv i pidrozdiliv Natsionalnoi politsii z orhanamy mistsevoho samovriaduvannia u sferi zabezpechennia publichnoi bezpeky i poriadku [Legal forms of interaction between bodies and units of the National Police with local government bodies in the field of ensuring public safety and order]: monohrafiia. Kyiv: Alerta, 206 p. [in Ukrainian].

8. Pro uchast hromadian v okhoroni hromadskoho poriadku i derzhavnogo kordonu [On the participation of citizens in the protection of public order and the state border]. Zakon Ukrainy vid 22 chervnia 2000 r. № 1835-III (iz zminamy). Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

9. Pro zatverdzhennia Typovoho statutu hromadskoho formuvannia z okhorony hromadskoho poriadku i derzhavnogo kordonu, opysiv zrazkiv blanka posvidchennia i narukavnoi poviazky chlena takoho formuvannia [On approval of the Model Statute of a Public Formation for the Protection of Public Order and the State Border, descriptions of samples of the certificate form and armband of a member of such a formation]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 hrudnia 2000 r. № 1872 (iz zminamy). Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1872-2000-%D0%BF#Text> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

10. Rishennia Dnipropetrovskoho okruzhnogo administratyvnoho sudu vid 29 lystopada 2024 r. u spravi № 160/22570/24 [Decision of the Dnipropetrovsk District Administrative Court of November 29, 2024 in case No. 160/22570/24]. Yedyni derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123402496> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

11. Rishennia Odeskoho okruzhnogo administratyvnoho sudu vid 4 hrudnia 2024 r. u spravi № 420/28090/24 [Decision of the Odessa District Administrative Court of December 4, 2024 in case No. 420/28090/24]. Yedyni derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123517140> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

12. Rishennia Lvivskoho okruzhnogo administratyvnoho sudu vid 10 travnia 2024 r. u spravi № 380/23876/23 [Decision of the Lviv District Administrative Court of May 10, 2024 in case No. 380/23876/23]. Yedyni derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118988105> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

13. Pro hromadski obiednannia [About public associations]. Zakon Ukrainy vid 22 bereznia 2012 r. № 4572-VI (sz zminamy). Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

14. Rishennia Kharkivskoho okruzhnogo administratyvnoho sudu vid 18 bereznia 2024 r. u spravi № 520/9658/23 [Decision of the Kharkiv District Administrative Court of March 18, 2024 in case No. 520/9658/23]. Yedyni derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117726185> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

15. Rishennia Lvivskoho okruzhnogo administratyvnoho sudu vid 23 lypnia 2024 r. u spravi № 380/23043/23 [Decision of the Lviv District Administrative Court of July 23, 2024 in case No. 380/23043/23]. Yedyni derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120576389> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

16. Ukhvala Kyivskoho okruzhnogo administratyvnoho sudu vid 16 lypnia 2024 r. u spravi № 320/31025/24 [Decision of the Kyiv District Administrative Court of July 16, 2024 in case No. 320/31025/24]. Yedyni derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120433300> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

17. Postanova Prymorskoho raionnoho sudu m. Odesy vid 12 hrudnia 2017 r. u spravi № 522/10270/17 [Resolution of the Primorsky District Court of Odessa dated December 12, 2017 in case No. 522/10270/17]. Yedyni derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71161759> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

18. Pro derzhavnu reiestratsiiu yurydychnykh osib, fizychnykh osib-pidpriiemtsiv ta hromadskykh formuvan [On state registration of legal entities, individual entrepreneurs and public organizations]. Zakon Ukrainy vid 15 travnia 2003 r. № 755-IV (sz zminamy). Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

19. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehii suddiv Kasatsiinoho administratyvnoho sudu vid 16 liutoho 2023 r. u spravi № 160/10251/20 [Resolution of the Supreme Court composed of the panel of judges of the Administrative Court of Cassation dated February 16, 2023 in case No. 160/10251/20]. Yedyni derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109027240> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

20. Ukhvala Odeskoho okruzhnogo administratyvnoho sudu vid 5 serpnia 2024 r. u spravi № 420/23758/24 [Resolution of the Odessa District Administrative Court of August 5, 2024 in case No. 420/23758/24]. Yedyni derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120841669> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

21. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy “Pro uchast hromadian v okhoroni hromadskoho poriadku i derzhavnogo kordonu” (reiestr. № 11061 vid 04.03.2024) [Draft Law on Amendments to the Law of Ukraine “On the Participation of Citizens in the Protection of Public Order and the State Border” (Reg. No. 11061 dated 04.03.2024)]. Ofitsiyni

vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/43800> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

22. Vysnovok Holovnoho naukovo-ekspertnoho upravlinnia aparatu Verkhovnoi Rady Ukrainy na proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro uchast hromadian v okhoroni hromadskoho poriadku i derzhavnoho kordonu" (reiestr. № 11061 vid 04.03.2024) [Opinion of the Main Scientific and Expert Department of the Verkhovna Rada of Ukraine on the draft Law on Amendments to the Law of Ukraine "On the Participation of Citizens in the Protection of Public Order and the State Border" (Registration No. 11061 dated 04.03.2024)]. Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: [blob:https://itd.rada.gov.ua/9da5dbbb-665d-48de-9fec-61253d57e1c2](https://itd.rada.gov.ua/9da5dbbb-665d-48de-9fec-61253d57e1c2) (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

23. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu [On the legal regime of martial law]: Zakon Ukrainy vid 12 travnia 2015 r. № 389-VIII (iz zminamy). Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (accessed: 08.01.2025) [in Ukrainian].

Zakharchenko Andrii,

Doctor of Law, Professor

Head of the Scientific and Research Laboratory of Public Safety of Communities

(Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6359-2475>

Tarasenko Oleh,

Doctor of Law, Professor, Vice-Rector

(National Academy of Internal Affairs, Kyiv)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3179-0143>

LEGAL ASPECTS OF THE FORCED TERMINATION OF THE ACTIVITIES OF PUBLIC ORGANIZATIONS FOR THE PROTECTION OF PUBLIC ORDER AND THE STATE BORDER

The article presents an analysis of the legal basis for the forced termination of the activities of public organizations for the protection of public order and the state border. The attention is focused on the ambiguities of the judicial practice of considering cases on claims of local self-government bodies for the forced dissolution of public organizations that do not fulfill their statutory tasks.

Based on the conducted research, in order to improve the legal regulation of the forced termination of the activities of public formations for the protection of public order and the state border, it is proposed to establish rules that will provide that the forced termination of the activities of such public formations is carried out:

1) by a court decision on the forced dissolution (liquidation) of a public formation, which is adopted upon the claim of an authorized local government body in the event of: a) failure by the public formation to fulfill the tasks specified by the Law of Ukraine "On the Participation of Citizens in the Protection of Public Order and the State Border"; b) the commission of actions that contradict the purpose of the activity and tasks of the public formation;

2) by a court decision on the prohibition of a public formation, which is adopted upon the claim of an authorized body for registration in the event of the identification of the grounds specified in Part One of Article 28 of the Law of Ukraine "On Public Associations".

It is specified that the implementation of the above proposals will require appropriate amendments to the laws of Ukraine "On the participation of citizens in the protection of public order and the state border", "On public associations" and the Model Charter of a public formation for the protection of public order and the state border, approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine.

Key words: public formation for the protection of public order and the state border; public association, court, termination of activity, forced dissolution, ban, National Police of Ukraine, local government body.

Надіслано до редколегії 28.02.2025